

Od redakcji

Tom szesnasty *Linguistica Copernicana* zawiera 16 artykułów, tematycznie i językowo różnych. Celem czterech pierwszych jest prezentacja i konfrontacja teorii językoznawczych, mających swoje źródła w historii filozofii i filozofii języka, a także koncepcji odwołujących się do lingwistyki kognitywnej i korpusowej. Sześć następnich artykułów dotyczy wybranych zagadnień semantyki i składni współczesnej polszczyzny, rozważanych zgodnie ze strukturalistyczną tradycją badań prowadzonych w tych działach językoznawstwa. Kolejny artykuł poświęcony jest problemom składni portugalskiej, rozważanym również diachronicznie. Dwa następne artykuły dotyczą słowotwórstwa, w języku bułgarskim i w dialektach pogranicza białorusko-rosyjskiego i ukraińsko-rosyjskiego. W końcowej części tomu prezentowane są dwa studia z zakresu etymologii, tom zamyka artykuł poświęcony polskiej leksykografii historycznej.

Zuzanna Topolińska, odwołując się do metodologii i aparatu terminologicznego strukturalnej gramatyki semantycznej współczesnej polszczyzny (wyrosłej m.in. z klasycznych prac Jerzego Kuryłowicza), omawia zmiany, jakie dokonały się w historii języka macedońskiego w wyniku jego kontaktów z innymi językami ligi bałkańskiej. Autorka ilustruje swoje tezy przykładami dotyczącymi kategorii określoności, modalności (epistemicznej), czasu i przypadku. Szczegółowo charakteryzuje zmiany ról semantycznych argumentów predykatów.

Piotr Sobotka na podstawie rozpraw naukowych Wilhelma von Humboldta, Jana Baudouina de Courtenay i Ferdynanda de Saussure'a, a także w świetle literatury poświęconej historii myśli lingwistycznej, omawia syntetycznie poglądy na język tych uczonych. Autor wskazuje na zależności między ich koncepcjami języka i wyraża opinię, że nawiązują one do hipotezy Immanu-

ela Kanta, która głosi, że przedmioty doświadczenia stanowią wytwór umysłu, co z kolei jest jedną z postaci idealizmu.

Izabela Sekścińska omawia stratyfikacyjny model budowy języka, zaproponowany przez Sydneya Lamba (1966), jego teorię sieci relacyjnych (1999) oraz teorię integracji konceptualnej Gillesa Fauconniera i Marka Turnera (1998), znaną również jako teoria amalgamatów. Autorka uzasadnia tezę o komplementarności tych teorii. Jej zdaniem proces integracji zachodzi na wszystkich płaszczyznach języka i odgrywa istotną rolę w procesie tworzenia i interpretacji wypowiedzi.

Celina Heliasz-Nowosielska i Maciej Ogrodniczuk przedstawiają trzy koncepcje włączania do badań korpusowych nad powiązaniem tekstowymi opozycji eksplicytności i implicytności przekazu treści. Są to Rhetorical Structure Theory (model opisu relacji między zdaniami składowymi w tekście), Penn Discourse Treebank (model opisu sytuacji jako bytów abstrakcyjnych, reprezentowanych przez zdania składowe) oraz koncepcja własna autorów artykułu. Polega ona na zastosowaniu opozycji eksplicytności i implicytności do analizy relacji z partykułami jako wyrażeniami metatekstowymi, występującymi w wybranych tekstach Narodowego Korpusu Języka Polskiego. Autorzy przedstawiają szczegółowy opis kilku wypowiedzi z polskimi partykułami analogii (rozumianymi jak w *Słowniku gniazdowym partykuł polskich* M. Grochowskiego, A. Kisiel i M. Żabowskiej, 2014).

Przedmiotem badań Izabeli Duraj-Nowosielskiej jest zarówno znaczenie obiektywne słowa *fakt*, rozumianego jako ‘to, co zaszło lub zachodzi’, jak i jego znaczenie subiektywne, ujmowane jako opinia czy sąd nadawcy, ujawniający się w „pragmatycznych mechanizmach mówienia”. Autorka, po przedstawieniu literatury filozoficznej i językoznawczej oraz licznych danych leksykalnych i gramatycznych dotyczących pol. słowa *fakt* i ang. *fact*, polemizuje z obiektywistycznym ujęciem *faktów* jako zrealizowanych stanów rzeczy, zaproponowanym przez Magdalenę Danielewiczową w artykule „Niepodważalne fakty. Jak o nich mówimy?” (*Poradnik Językowy* 2017, 9).

Joanna Zaucha kontynuuje rozważania (zob. artykuł autorki w *Linguistica Copernicana* 13/2016) nad predykatami czasownikowymi przesądzającymi fałsz zdań wymaganych składniowo bądź implikowanych semantycznie ze względu na pojęcia niefaktywności oraz implikatywności. Przedmiot badań autorki egzemplifikują m.in. wyrażenia *skłamać, że [p], zaprzeczyć [czemuś], wprowadzić w błąd [kogoś], minąć się z prawdą*.

Marzena Stępień analizuje wyrażenia metatekstowe z segmentem *nie*, homograficzne z formami imiesłowów przysłówkowych wybranych czasowników, takie jak np. *nie mówiąc o*_, *nie wspominając o*_, *nie wymawiając*_, *nie wdając się w*_, *nie licząc*_. Celem badań autorki jest określenie statusu językowego wyróżnionych ciągów, ustalenie ich właściwości semantyczno-składniowych, przedstawienie procesu powstawania tych wyrażen wraz z ograniczeniami nałożonymi na klasy czasowników i udział w tym procesie segmentu *nie*. Autorka koncentruje uwagę na analizie walencji i szyku wyrażen.

Magdalena Żabowska omawia frazę przysłówkową *dla odmiany* na poziomie przedmiotowym języka oraz na poziomie metatekstu i uzasadnia, że reprezentuje ona z jednej strony konstrukcję syntaktyczną o określonej budowie, a z drugiej metatekstową jednostkę języka. Tłem analizy są wyrażenia konstytuowane przez przyimek *dla*, takie jak np. *dla zabawy*, *dla przykładu*, *dla przypomnienia*.

Dorota Kruk, w wyniku analizy zdań konstytuowanych przez formy osobowe czasownika *mieć* i opisu ich właściwości semantyczno-składniowych, wyróżnia trzy jednostki języka, które mogą być definiowane za pomocą pojęć prostszych (i stanowią wykładniki operacji), w tym jednostkę kandydującą do miana wykładnika pojęcia elementarnego (w rozumieniu Anny Wierzbickiej).

Adrianna Piotrowska przedstawia analizę składniowo-semantyczną kilkunastu jednostek leksykalnych z ciągami *o mał-* i *omal*, np. *o mało co*; *o mały włos*, *a*; *o mały figiel*; *omal nie*; *omalże*. Wyrażenia te mają wspólny komponent semantyczny 'niewiele brakowało do tego, aby stało się to, o czym mowa' i reprezentują klasę operatorów metapredykatywnych. Autorka bada łączliwość gramatyczną i semantyczno-leksykalną wybranych jednostek oraz ich szyk wewnętrzny i zewnętrzny.

Mikołaj Nkollo i Beata Malczewska omawiają zaimki atoniczne w pozycji prewerbalnej w europejskiej odmianie języka portugalskiego. Badania autorów, oparte na materiałach korpusowych pochodzących z tekstów XVII, XVIII i XIX wieku, dotyczą zmian w składni spowodowanych czynnikami fonologicznymi.

Natalia Długosz w artykule z zakresu słowotwórstwa współczesnego języka bułgarskiego omawia rzeczowniki złożone z komponentem *apm-*, zwracając uwagę na seryjny charakter derywatów tworzonych w sposób przejrzysty

sty, na zasadzie analogii. Autorka w analizie semantycznej rzeczowników posługuje się metodami językoznawstwa kognitywnego.

Дарья Гречко і Олеся Палинська характеризują przyczyny różnic w zakresie słowotwórstwa między białorusko-rosyjską i ukraińsko-rosyjską „mową mieszaną” (*mixed speech*), odpowiednio *trasianką* i *surżykiem*. Autorki koncentrują uwagę na czynnikach socjodemograficznych i strukturalnych decydujących o wyborze afiksów.

Kasper Kardas przedstawia historię i etymologię wyrazu *czytać* w ujęciu morfosemantycznym. Artykuł, stanowiący pierwszą część trójkomponentowej serii, dotyczy rekonstrukcji formalnej protordzenia oraz relacji gramatycznej między pochodną *czytać* i podstawą *czyść* (w aspekcie dynamicznym). Zawiera ponadto informacje o stanie badań, metodologii pracy i kompozycji serii artykułów.

Jarosław Pacuła omawia etymologię kilku judaików (pożyczek z języka jidysz), jednostek słownikowych występujących w polskim socjolekcie przestępczym od XIX wieku do dwudziestolecia międzywojennego, nazywających funkcjonariuszy policji i strażników więziennych.

Lucyna Agnieszka Jankowiak omawia polskie hasła (wyrazy i połączenia wyrazowe), zapisane więcej niż jeden raz w XVI-wiecznych łacińsko-polskich słownikach Bartłomieja z Bydgoszczy. Autorka, wyróżniając cztery typy powtarzających się haseł, wyjaśnia przyczyny powtórzeń. Tłem artykułu jest szczegółowa charakterystyka słowników Bartłomieja i literatury im poświęconej.

*

Szanownym Państwu Recenzentom wydawniczym uprzejmie dziękuję za wnikliwą ocenę artykułów i uwagi krytyczne.

Maciej Grochowski